

Observatoriul este de două ori în săptămână, încrederea și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 5 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post în laintulu monarhiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străintate pe 1 anu 10 fl. sâu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. sâu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Ori-ce inserate, se platecu pe serie sâu linia, cu litero morunte garmondu. la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a trei'a câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prunumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 11.

Sibiu, 4/16 Februaru 1878.

Anulu I.

Dacoromanismulu în alegerile municipali.

(Fine.)

II. Dela 1867 situatiunea s'a schimbatu cu totul. Nu scimu se se fia facutu una singura alegere seau denumire a vre unui romanu la vre-o functiune publica, unde se nu fia fostu pusa intrebarea principala, că ore nu este dacoromanistu, sâu inca ruditu cu vreunulu de aceea? Aci e loculu a cunôsce notele caracteristice ale dacoromanismulu asia cumu este elu intielesu sub sistem'a actuale. Ori-ce romanu si-va fi facutu studiile sale în vre unu gimnasiu romanescu, este dacoromanistu din crescutu pâna în talpi. Ori-ce romanu ia parte la societati de lectura seau la asia numitele casine romane, este dacoromanistu. Ori-ce romanu se ocupa cu literatur'a romana si cetesce diarie romane, este dacoromanistu. Ori-ce romanu apara drepturile vre-unui individuu seau a vre-unei comune de nationalitatea sa, este dacoromanistu. Ori-ce romanu cutêza a vorbi în adunari publice amestecate în limb'a sa nationale, este dacoromanistu.

Cu atatu mai periculosi dacoromanisti suntu aceea, cari lucra pentru inmultirea scoleloru romanesci si pentru cultur'a nostra nationale.

Aceste suntu notele caracteristice, pe care le potu aduce vrasmasii esistentiei nostre nationale spre a da o definitiune dacoromanismulu. Noi din parte-ne le subscriemu pe tôte aceste si declaramu prin urmare, că în acestu sensu afara de vreo ducina de renegati, toti dela vladica pâna la opinea suntemu dacoromanisti. Alte note caracteristice nu potu aduce vrasmasii, pentru că acele cari aru mai fi, cadu în categori'a inaltei tradari si totu odata în ale celei mai spurcate calumnii, prin urmare au a face cu tribunalile criminali, pre cumu este de exemplu între o sută altele, processulu intentatu de dd. Dr. Ioanu Ratiu advocatu în Turd'a, Ioanu Cosariu advocatu în Alba, si dn. Piposiu, carele de si se traganeza aprôpe de doi ani, în fine cu inceputulu unei venitorie totu va ajunge la pertractare. Nu esiste poporu pe suprafaci'a Europei, asup'r'a carui-a se se fia aruncatu atâtea calumnii si denunciatiuni false în totu timpulu, pretotindeni, prin graiulu viu si prin scrisu, în acte publice si private, precumu s'au anuncatu si se mai arunca neincetatu în contr'a romaniloru. Plêca de unde vei vré în caletoria, ajunge în ori-ce societate ti

se va intemplá, că-ci mai alesu déca vei remanea necunoscutu, vei audi vorbindu-se lucruri despre romani mai totu deauna alaturea cu capulu.

Adversarii voindu a ne inferá cu dacoromanismulu loru, se provôca între altele fôrte desu la demonstratiunile nationali, cari se intemplá mai înainte în Blasiu si pe airea în 3/15 maiu. Provocarea loru este cu multu mai perfida, de câtu că se póta fi seriôsa. Evenimentulu dela 15 maiu 1848 este trecutulu într'u tôte ameruntele sale în dominiulu istoriei. Actele adunării publicate în mii de esemplarie, traduse în alte limbi, supuse spre aprobare monarhului prin deputatiuni solemne, coprindu lucruri diferitorie câtu ceriulu de pamentu de ale dacoromanismulu. Ce au cerutu romanii în Blasiu? Au cerutu emanciparea loru politica si religiosa, adeca sfarmarea totala a sierbitutei seculare; au mai cerutu unu lucru fôrte mare, pentru a carui conservare chiaru cele trei natiuni privilegiate versasera multu sange si multe lacrimi în cursu de seculi întregi, adeca: autonomi'a Transilvaniei. Au pretinsu totu odata, că se tienemu cu totii în cugetu curatu la integritatea monarhiei, fora care romanii credea, că nu voru fi siguri nici pe 24 de ore nici chiaru de esistenti'a nôstra; si romanii si-au confirmatu decisiunile loru de buna voi'a loru, neconstrinsi de nimeni, prin juramentu serbatorescu esitu din mii de guri. Acesta nu erá dacoromanismu si nu pentru acela s'au facutu hecatombele de romani pâna la numeru de 40 mii. Déca deci romanii si-aducu aminte în fia-care anu de acele dile mari historice, ei nu facu nimicu mai multu, de câtu aceea ce face ori-care poporu ajunsu la conscienti'a de sine-si, si ceea ce pretinde propri'a loru demnitate, în fine aceea ce face de exemplu poporulu magiaru la mii de ocaziuni. Tôte ni se pôte lua, tôte ni se pôte interdice prin legi create inadinsu, dara memori'a faptelor bune, rele, remase noue hereditate dela parintii nostrii, nu e în stare se ni-o rapésca nimeni.

Adversarii se mai provôca la câteva carti trecute în catalogulu librorum prohibitorum. Déca mersulu ideiloru si sentimentele unui poporu de 3 seau fia si de 30 milióne s'ar potea judecá numai dupa 5—6 carti, fia scolastece, fia de altele, elaborate seau traduse de ómeni particulari, fia-care pe raspunderea sa, atunci tôte poporale Europei ar' trebui se tréca de criminala si tradatorie. Cine nu

cunôsce luptele seculare intestinale ale Italianiloru pro si contra unitatii Italiei, ale Germaniloru pro si contra unitatii germane? Ce e dreptu, s'au luat si în acele tieri multe repressalii tiranice, si d. e. pentru unu teneru fanaticu că Sand a fostu pedepsita fôrte aspru întreg'a junimea germana de pe la universitati; dara tocma acele repressalii au avutu efectulu diametralu oppusu. Si în fine deca e verb'a de propagande, fia acele de ori-ce natura, nici una censura de carti nu mai e în stare se le taie drumulu. Fôrte bine scrisese Br. Nicolae Wesselényi batendu-si jocu de censur'a austriaca înainte de acêsta cu 48 de ani: Oprite voi tôte cartile din lume, că eu plecu în Anglia si în America si mi-le aducu de acolo într'o biblioteca, pro care voi nu mi-o poteti lua cu nici unu pretiu, adeca în creerii miei. Mi-poteti voi scôte ideile din capatina? Nu le poteti; ér io suntu în stare se le comunicu ori cui voi vré, fara că se ve ceru permissiunea vôstra. Pre cându scriá de aceste Wesselényi, diligeantulu imperatescu caletoria între Vien'a si Transilvani'a numai de câte doue ori în luna. De poterea vaporulu, de minunile electricitatii nu sciáu nimicu poporale acestoru tieri. Pe timpulu reactiunei dein 1850 erá vorba multa în Vien'a despre restabilirea censurei. Alesandru Bach, care pe atunci se facuse ministru, s'a opusu, aducându chiaru esemplulu seu si alu clubulu, din care facuse si elu parte pâna la 1848, că-ci în acelu clubu se citea cartile cele mai strictu oprite din tóta Europ'a, în mani'a politiei si a censoriloru.

Se mai dice, că romanii trecu de dacoromanisti din caus'a perseverarii loru în resistenti'a passiva. Unu pretecstu si acesta totu asia de nimicu că tôte cele alalte. Aci inse avemu a face cu un'a din cestiunile cele mai importante, care merita a fi tractata inadinsu si cu sange rece. Romanii sciú fôrte bine, că din caus'a resistentiei loru passive ur'a si resbunarea contra loru deveni, deca se pôte, si mai intensiva de câte fusese ea pâna atunci. Ei inse s'au alesu ur'a în locu de umilire si degradare servila.

Noi suntemu convinsi din adânculu sufletulu nostru, că ori câtu se se fia supusu, umilitu si cuceritu romanii în anulu 1865—6, cându ar' fi fostu la alegerile dietali, ori si la cele municipali, dupa cumu decurgea ele în spiritulu legiloru vechi, capetele alegatoriloru romani totu asia ar fi fostu

Foisióra „Observatoriulu“.

Omeni din Carpati.

Trad. de

Petra-Petrescu.

(1 Continuare.)

Sórele se radicase binisioru pe ceriu cându în fine parasiramu umbr'a rece a fagetulu si ajunseramu la o poéna (unu locu deschisu), de unde ni se deschise unu prospectu minunatu asupra livediloru si pedúriloru asiediate mai în diosu, si asupra unora din piscurile cele mai inalte, ale caroru corone de stânci mai multu eráu învelite de veluri de neguri.

Percuseramu o cale bunisiora, si, în considerarea strapatielor urmatore crediuramu de bine a face unu micu repausu. Intinsi pe érb'a carpatina, cu templele inferbentate recorite de o bóre lina, ér ochiulu incantatu de aspectulu tienutulu pacificu si tacutu, odihnimuramu cu multa placere, si, că urechi'a inca se nu fia neocupata, ingrigira numerosii berbeci de la turmele, ce pasceau în poéna, la ai caroru grumazi resunau clopotele în departare. Cu tôte acestea, pacea gratiôsa a acestoru tablouri carpatine, erá numai o dulce illusiune, că-ci abea o óra înainte de sosirea nôstra, unulu din berbecii cei mai grasi, care se apropiase cu prea mare incredere de pedure, cadú prêda ursulu, stepanulu mornaitoriu din pedúrele Carpatiloru.

Asiá relatá betranulu Vorescu unulu din pastori cu facia intristata, dupa cari povestitorulu nu neglese în fine a laudá din respoteri virtutea, dorere, desiérta, a sa si a caniloru sei, dandu talhariulu impertinentu titularile cele mai onerose. Vorescu miscá numai la tôte aceste din capu, si dicea cu blandetie: „Ei, bine, ce se faci, ursulu inca scie, ce e bunu“.

Petru inse, la primele vorbe ale pastoriulu si radica iute, si dupa terminarea raportulu, fora a dice unu cuventu, se duse inspre fundatur'a pedurei, la marginea cãrei-a pascea turm'a. Betranulu Vorescu privi dupa

elu suridiendu, apoi imi dise facundu din capu: „Uita-te, domnule, asiá e elu. Candu e verb'a de ursu se aprinde cá ésc'a, ér pentru o fêta, dear fi si cea mai frumôsa din tíera, nu si-misca nici man'a nici petiôrele“.

„N'avea grige, mosiule, va veni si tempulu lui, dar en spune-mi, ale cui suntu turmele aceste?“

„A le mele, domnule“, respunse Vorescu nu fora óre-care mandria.

„Tôte?“

„Tôte, pâna în cele, cari pascu colo d'o parte; acelea suntu ale verulu Nicolae, a carui stana e dreptu sub noi, pe colnicu.“

Me uitamu uimitu la vorbitorulu, care stetea langa mine în simplu-i portu ciobanescu, fora nici o grigia. Socotindu aproximativu, turmele reprezentau celu-pucinu 30,000 floreni, totusi proprietariulu loru de-si atatu de naintatu în etate, diu'a-nóptea, traia în periculi si lipse, cu munca si necasuri, precumu nu ai poté impune cu nici unu pretiu, nici celui mai seracu dileru d'ai nostri.

„Drace“, strigai fora voia de odata, „atunci domniata esti omu bogatu. Dta ti-ai poté cumperá usioru o mosia minunata în siesurile roditore, ai poté tiené servitori, ai poté lucui într'o casa comóda si frumôsa si se traiesci, cá unu boieru“.

Vorescu se uitá câtu-va spre pamentu, cá si cându aru cugetá asupra vorbeloru mele, dup'aceea dise cu zimbetu-i causticu: „Cu potintia fire-ar, onorate domnule, inse — multumita lui D-dieu suntu prea betranu pentru astfelu de nebunii; da, cá junisianu imi amblau si mie mai adese atari cugete prin capu, mai vertosu érn'a, candu viscolea, de ti-clantianea dintii chiaru în cojocu, si pe candu cu betrán'a mama siedeamu langa vétra si faceamu la aschii si sîndile. Inse candu flecareamu de visurile mele nebune, ea clatiná din capu si mi-spuse povestea cãnelui de oi, care satulu de gerulu si flamandirea din munti, de zolirea cu lupi si ursi, fugi într'o cetate mare si frumôsa pentru a si-cautá altu stepanu. Noroculu aduse cu sine, ca în curendu isi afiá unu boieru avutu, care facundu-i-se mila de

elu, ilu primi în casa, ilu culcá pe perini moi si ii dete mamaliga, câtu poté se manance. Ast'a se continuá cate-va dile si cãnele erá fôrte multumitu, în fine totusi i se facu uritu se siéda atata dupa cuptoriu, si pentru schimbare, dorea bucuros se mai fuga odata prin munti, a caroru haina alba de zapada stralucea atatu de pomposu. Dar petiôrele se intieperiseru de mult'a trandavia, în câtu nu poté ajunge departe; afóra de aceea sgriburá atatu de tare, în câtu acusi, cu cód'a tupilata, se trase éra dupa cuptoriu, si multu n'o mai duse; se bolnavi si peri. — Asiá mi-povestea dens'a, si déca ii respundeamu, ca totusi imbetranescu multi cani domnesci, imi dise: fétulu meu, ast'a n'o pricepi tu. Acesti-a suntu cani domnesci, nascuti pentru lenevire, dara unu cane sdravenu de oi — crede, fetulu meu — va imbetrani numai în muntii aspri din patri'a sa, mancandu pucinu si ustenindu multu. Si éta, domnule, eu cugetu, ca bun'a mea mama nu a vorbitu unu neadeveru.“

Pe candu vorbea betranulu astfelu, din stan'a verulu lui Vorescu, esira unu barbatu si o femeia si intrara în pedurea, ce acoperea cóstea tiepisia între noi si stana; nu trecu multu, si ei se ivira în poéna si se apropiara de noi.

„Sciamu bine, ca verulu Nicolae nu va lasá se asteptámu multu dupa elu“, dise Vorescu; „dar cumu vine betranulu la o fêta asia frumôsa, care se potrivece cu elu cá capriór'a cu brôsc'a.“

Si într'adeveru, drastic'a asemenare a Vorescului erá deplinu justificata, că-ci o parecchia mai nepotrivito nu se potea inchipui.

Nicolae erá diformu, micu, uritu si semená pâna într'unu péru cu figurile imaginare din povestile nostre. Tovarasi'a lui, din contra, erá o fêta inalta, plina de potere, în juneti'a cea mai frumôsa, si privindu-o cumu se suiá la dealu în usioru-i costumulu nationalu, care numai de abia acoperea formele-i elegante, cu camesia-i cosuta cu flori si infrumsetiata cu unu feliu de materia colorata, tienendu cu drept'a-i nervôsa unu ulcioru greu pe pletele ei negre si gróse, éra stang'a radiemandu-o pe sioldulu voluptuosu — figur'a superba nu avea

sparte, multi din ei totu asia aru fi fostu omoriti, si cei mai multi totu in asia modu brutale ar' fi fostu goniti din'apoi spre a merge la urnele electorali si a votá pentru candidati de ale caroru nume nu audisera in viet'á lorú; dela functiunile publice romanii aru fi fostu delaturati totu cá si astadi; diariile i-arú fi insultatu si innegritu totu in modulu cumu o face „Hon“, „Közvélemény“, „Kelet“ si nenumerate altele.

Din acestea inchieiamu cu tota certitudinea castigata intr'o serie lunga de ani, cá nu sentimentele antipatriotice suntu adeverat'a causa a persecutiunei acestui poporu, ci cu totul altele, cunoscuta noue toturoru, in cátu aru fi pierdere de tempu a le mai numerá si aci. Le constatase pe acelea chiaru si nemuritoriulu Iosifu II prin documente publice. Dar' tóte acele nu voru descuragia intru nimicu pe romanii; ei isi voru implini detoriile cátra statu platindu darile de bani si de sange, si voru merge inainte.*)

Déca altii suntu de saritu in apa fóra functiuni publice; déca altii nu sciu se se sustiena de cátu numai din tesaurulu statului; noi nu vomu înceta de a dice romanilorú: faceti ori-cumu veti sci, deschide-ti-ve isvóra de subsistentia din ori-ce parti, numai ca se nu fiti necessitati a recurge la vreo mama vitrega.

Ungari'a.

Rescála in comitatulu Severinului.

(Fostulu confiniu militariu).

Sub acestu titlu aflámu in diariile magiare din capitala reporturi sensationale despre evenimentele ce se petrecura in timpulu mai recinte printre poporulu nostru romanu din desfiintiatulu confiniu militariu, anume in cerculu Bozovicului, comitatulu Severinului; despre cari evenimente cetimu in Fói'a magiara „Temesi-Lapok“, cá poporulu agítatu de matadorii nationalisti si corifeii politici, s'a rescolatu cu forti'a brutala in contr'a auctoritatiloru politice, civili si judecatoresci, au pusu man'a si au maltractatu greu si de mórté pre pretorele cercului, si cá inversiunarea poporului degenerata in formalá revolta a luatú dimensiuni atátu de periculóse si amenintátórie pentru pacea si liniscea publicá a intregului teritoriu confiniariu, in cátu auctoritatile locali, nu mai suntu in stare a preveni prin remedie politiene estinderea pericului,

*) „A Hon“ Nr. 19. Discutandu alegerile din comitatulu Huniádorei, pe langa ce intineca adevérulu in modu perfidu, apoi nu are cuvinte de ajunsu spre a inferá pe romanii si patriotismulu lorú.

nevoia de nici o dovéda istoricá, ca in vinele ei curge sange de Romanu.

De altmintrea, Nicolae, pe langa tóta diformitatea lui, nu erá hebeucu. Elu se apropiá de noi cu unu surisu indestulitoriu si dupa ce me salutá cu unu complimentu mare, strigá voiosu: „Ei, vere Vorescu, nu mai cunosci copila fratelui meu?“

„Capil'a fratelui teu?“

„Cine alta? Se intielege, erá catu unu pumnu, candu a plecatu tatalu ei preste granitia, la Transilvania.“

„Cumu, ast'a e Annunti'a?“ intrebá Vorescu totu uimitu, privindu cu placere evidentá la copil'a frumósa, care, rosindu de privirile nóstre, puse ulciorulu la pamentu, apoi intinse cu gustu pe érba o penzatura de inu grósa, dar alba cá crinulu; pe urma scóse din corfíti'a adusa de Nicolae, branza untósa de oi, mamaliga si óue fierte bine.

„Poftiti, domnule, luati, cátu ve place“ dise amicalu Nicolae. „Mancari mai bune nu avemu, dar aceste vi le dámu din tóta ánim'a.“

„Dar' ce e caus'a d'a venitu Annunti'a la tine, asia de odata pe neasceptate, preste granitia?“ intrebá Vorescu, pe cându eu urmai invitarea fora multa ceremoniá, si am trasu odata din tóta ánim'a din ulceorulu intinsu cu gratia de Annunti'a, care ulceoru nu contineana de cátu lapte próspetu de capra, o beutura, care la munte pretiuesce fórté multu.

„Ce a adus'o aici?“ intrebá si Nicolae, „ei, nu binele, dupa cumu se intempla in lume; mum'a ei morise, precumu scii, de cáti-va ani, ér tatalu ei, in septeman'a trecuta, amblandu dupa o óia perduta, caditú de p'ó stanca. Acumu biét'a féta erá singura, si dupa ingroparea parintelui ei, veni la mine, unde e bine-primita.“

Annunti'a, care inca totu stetea inaintea nóstra, fiindu ca dupa obiceiulu tierci nu se cuvina la o féta se siéda comodu inaintea unui „domnu“, privea medítandu la pamentu si cu mân'a-i mica, atinsa de sóre, sterse o lacrima din ochiu-i intristatu, dar in minutulu celu mai de aprópe, unu surisu veselu se aretá pe faci'a-i senina cá o di de primavéra, audiendu pe Vorescu glumindu: „credu, vere, ca e bine primita la tine, dar, vedi, are nisce máni, in cátu mai nu te-ai bucurá, candu aru veni lucrulu la certa.“

„Dieu, asia e vere“, intari Nicolae, dar „fet'a se jóca si cu lucru, cá máti'a cu siórecele.“ (Va urma.)

ci fusera constrinse a cere asistentia militara, carea s'a si comandatu acolo, adeca o compania de soldati din garnisón'a „Temesiorii“ si alt'a din a „Bisericee-albe“, plecându cu trenulu calei ferate spre Anin'a si de acolo mai departe.

Dar' pre candu „Temesi-Lapok“ afirma, cá agitatiea si rescála poporului din Bozovicu s'a escatu pentru alegerea de notariu comunalu, — diariulu magiaru „Alföld“ ce apare in Aradu, in Nr. 34 de domineca, 10 Febr. a. c. intr'o corespondintia 'si introduce raportulu asia:

„Ceea-ce voiu se comunicu prin aceste ordine, e asia de revoltatoriu de sange, cátu in istori'a patriei ungare nu-i mai cunoscú parecú'a“ (Mit jelen sora-imbán közölni fogok, oly vértlázító, hogy a magyar haza történetében pártját nem ismerem). Dupa acésta emotiunata si sanguinicá indicare, corespondintele depinge evenimentulu cu coloru triste. Dar tocmai in momentulu candu scriemu aceste si candu eramu se continuamu reproducerea celoru ce contine mai departe amintit'a corespondintia, atunci chiar bine-venitu ni sosí unu raportu de asemene intielesu, dela o persóna amica, démna de totu crediementulu, carea, aflandu-se acolo, este mai competenta a ni chiarificá adeverat'a stare a lucrului spre orientarea nóstra, respective a stimabilului publicu cetitoriu.

„Éca reportulu in intregu cuprinsulu seu:

— 8 Februariu nou 1878. (Din comitatulu Severinului). Lectoriloru nostri li este cunoscutu, cá cu ocasiunea provincialisarei confiniului militariu banaticu bravulu regimentu confiniariu romano-banaticu Nro. 13, dupace densulu a custatu mai multu de un'a suta de ani si a participatu cu gloria la tóte resbelele, ce le a avutu Austri'a in acestu lungu timpu, s'a straformatu in anulu 1873 in unu Comitatu nou cu numele: comitatulu Severinu, unguresce Szörény vármegye.

Acestu nou comitatu exista dara numai de 5 ani, si totusi catu de lunga este istori'a lui!

Aparatulu constitutionale alu renumitei administratiuni politice a patriei nóstre s'a introdusu prin aceea mai antaiu, cá s'a denumitu de prefectu séu comite supremu unu arménu din Ibasfaleu in Transilvani'a cu numele Bogdan Jakabb. Acestui'a i s'au datu de mentori Episcopulu greco-cat. de atunci alu Lugosiului, acum reposatulu si fia ertatulu Joanu Olteanu, apoi comitele supremu alu Timisiului Ormos Zsigmond. Cu amintirea acestoru doi barbati de statu cugetu a fi disu totulu. Bietulu Bogdan Jakabb faci inse curendu fiasco si fu inlocuitu in calitate de comisariu regescu cu deputatulu dietalu Nicolau de Ujfalussi din . . . Maramuresiu. Acestu domnu se apucá de organisarea comitatului. De si invecinatele Comitatu Carasiu si Timisiu au chiaru abundantia de barbati apti si probati in administratiune, apoi ca vecini cunoscatori si de imprejurarile fostului confiniu, totusi mai tóte posturile de ceva insemnate se implea prin ómeni adusi din Marmati'a, éra celelalte se conferiau la nisce némuri ale unui Ministru ung. reg. Ici coala li se scóte ochii si romaniloru, cari forméza 90% ale poporatiunei comitatului, cu cáte unu postisioru secundariu, pre la asia numitulu scaanu orfanalu.

Aparatulu se pune in lucrare. Inainte de tóte se introduce limb'a unguresca, pe care nu o sciu, nu o pricepu 99% ale poporatiunei comitatului. Aparatulu incéta, nu mai lucrá. Ce este de facutu? Se aducemu notariu comunali séu cercuali din afara, cari sciu unguresce. Poporulu cáne cánesce se invoiesce la acésta mesura si votéza salarie bunisióre pentru notari. Vine dio'a alegerei notariloru. Representantiele comunale dorescu se aléga pe cutare candidatú, carele intrunesce tóte conditiunile si are calificatiunea prescisa de lege, inse szolgabiroulu li spune, pe acela nu-lu poteti alege, cá-ci nu voiesce Comitatu (firesce pentru-cá este romanu, si Mari'a Sa dela comitatu este de parere, cá la ce se mai aduca romanii in acestu comitatu, cá fara de aceea suntu destui, Mari'a Sa are lipsa de unguri barbati probati si patrioti buni). Poporulu se intarita, éra szolgabiroulu introduce pe candidatulu seu cu forti'a in oficiu.

In Bozovicu exista o scóla centrala, pe carea ómenii din frica se nu li tramita de invetiatoriu vre unu jidovu botezatu, séu nebotezatu, séu vre unu literatu de prin cafenelele Buda-Pestei, o au declaratú de confesionala gr.-or. si a fostu pana eri alalta eri sustienuta din ladile comuneloru romane gr.-or. ale acelu cercu.

Comitatulu opresce contribuirile din ladile comunale pentru sustienerea acelei scoli. Ómenii setosi de invetiatura si scóla alérga cu petitiuni in tóte partile. Nimenea nu li ajuta si nu le pote ajuta. Este sistema, este principiu fundamentalu modernu a nu se sprijini si ajuta scólele confessionale. Poporulu plange, suspina si 'si da ultimulu cruceriu din pung'a sa privata, ca se scape de fóme pe cei 3 invetiatori dela scóla lorú centrala.

Este vorb'a de intretienerea comunicatiuniloru comitatului, de care dela desfiintarea confiniului nu s'a mai fostu ingrijitu nimenea si prin urmare au ajunsu in o stare, de calatorii 'si frangu grumazii pe ele. Comitatu elaboréza fara considerarea impregiariloru si usului de sub fostulu confiniu unu proiectu, ilu pertractéza si decide in comitetulu seu administrativu si vrea se-lu esecuteze. Poporulu afla inse, cá acésta modalitate este apasátórie, ingreuetóre pentru elu, protestéza

si cere modificarea acelei mesuri. Domnii dela Comitatu inse vedu in acestu pasu alu poporului renitentia, si dispunu introducerea lui cu forti'a.

Locutorii acestui Comitatu au unu fondu granicerescu de aprópe unu patrariu de milionu, destinatú pentru scopuri culturale filantropice etc. Fostii graniceri pretindu, cá acestu fondu se se administréze de cátra barbatii de incedere alesi de ei si din ei, cá proprietari eschisivi ai fondului. Domnii dela Comitatu suntu inse de alta parere si pretindu, cá sub priveghierea, control'a si presiedinti'a vicecomitelui denumitu, éra nu alesu, se se administréze si manipuleze acelu fondu si numai spre acele scopuri, ce le va placea Domniloru mari si mici. Poporulu este inversiunatu, necajitu si amaritu, cá nu i este permisú, a dispune nici cu aceea avere a sa, ce i-au castigatu-o parintii si mosii lui cu viati'a si sangele lorú. Dara elu, poporulu rabda, sufere, inghite pana póte, dara in fine totu isbucnesce.

Asia in 5 fauru nou a. c. s'a intemplatu unu evenimentu de totu raru la romanii. In comun'a Dalbusietiu din amintitulu comitatu alu Severinului, cerculu Bozovicu, szolgabiroulu esindu in faci'a locului, dupa unii, pentru adunarea obligatiuniloru fondului granicerescu din acea comuna, dupa altii pentru scóterea rescumpararei in bani a contei pentru intretienerea comunicatiuniloru comitatului, a fostu scosu de multimea poporului din cas'a comunala, batutu si maltratatu cá vai de elu. Éra cei doi barbati de securitate (Sicherheitswachmänner) au potutu scapa din manile poporului iritatu numai cu fug'a.

Acestu casu a alarmatu intréga Buda-Pest'a. La mandatulu Ministrului presiedinte a plecatu inca in 6 ale c. unu batalionu de ostasi din Timisiór'a la Bozovicu si Dalbusietiu cu calea ferata pana la Anin'a. Investigatiunea micsta politico-judiciala curge. Ne tememu, cá totu bietulu poporulu va trage scurt'a, cá-ci 'lu voru intreba numai, de ce s'a incercatu se'si faca elu dreptate dupa capulu lui, dara necasurile, cari 'lu impinsu la acestu pasu desperatu, nu le va considera nimenea.“

Noi la acésta fidela si autentica descriere a evenimenteloru nu mai avemu nimicu alt'a de a mai observá, decátu a adaoge numai nepretentiós'a nóstra parere: cá dóra regimulu de statu si-va veni odata in ori, ca se recunóscá, cá poporulu romanu din granitia — ca nici care altulu din intréga monarchia — a fostu celu mai lealu, supusu, blándu si disciplinatu.

Mai dintr'odata cu scirile esite despre escessele din comitatulu Severinului in diariile magiare si germane, primiramu si a dóu'a corespondentia de la Bozovicu, pe care o alaturámu la cea de susu, cu atatu mai vertosu, ca corespondentele a fostu de facia la un'a din scenele cele mai serióse, si ca dupa relatiunea densului, acelu escesu se presenta in colóre cu totul diferitóre de cea data evenimentulu de catra diariile magiare.

Corespondenti'a este urmatorea:

In 31 ale lunei trecute unu frémetu ne usitatu sgudui liniscea pacúitulu opidu Bosovicu. Erá tropotulu si strigatele amenintátórie ale locutoriloru din doue comune — Siopotu si Ghirbotiu, cari se inbuldia cá o unda pe stradele comunei, pana in aintea locuintiei pretorelui, aducédu cá pre nesce prisioneri pe haiducii ce-i trimesese pretorele in comunele lorú pentru incassarea onoru repartitiuni, nelegali dupa cumu dicea ei. — In scurtu tempu fu piati'a plina de ómeni. Dlu pretoru Szabo vediendu mass'a aceea turburata ce'lu amenintá pentru scóterea „repartitiunei“, se asecurá intre patru paretii si preferi a vorbi de la feréstra. A descrie iritatiunea poporului si cele vorbite aci, imi este imposibilu intr'o corespondentia. Turburatoriul liniscei publice (dupa cumu se numescu ómeni de acestia desperati) parasira locasiulu pretorului numai dupa ce ii spusera, cá pentru repartitiuni de aceea se nu mai trimita haiduci in comunele lorú, cá nu le va ambla bine. Cu deosebire fusera molcomiti din partea unoru domni onesti din locu.

Er' in 3 l. c. Dlu pretore isi cercá altmentrelea noroculu. Se duse elu insusi cu pandurii sei in alta comuna numita Dalbosietiu, socotindu cá asia va fi mai norocosu cu adunarea repartitiunei. Vediendu in sa cá nu se procopsesce, decise intru inalt'a lui intieptiune, ca se ia din banii adunati pentru contributiunea regéscá, atáta cátu face repartitiunea comunei. Asia spunu cei ce au fostu in apropierea deusului.

Reflectandu la purcederea acést'a unu membru alu comunei (fostulu primariu), inganfatulu pretore, carele se socotesce nu mai micu decátu vice-D-dieu, demandá panduriloru se'lu puna la inchisore. O strigare a bietului omu, pe care'lu scósera din cas'a com. cá se'lu inchida, fu de ajunsu cá se alarmede comun'a. Intr'unu momentu fu cas'a com. incungurata, si fiindu in di de serbatóre, se adunara mai multe femei, — cá-ce ele siédu dumenece pe strade — tote cu cate ceva in mana. Pe langa ele o multime de copii cu tetiuni. Szolgabireulu se incúia in casa, dar indesiertu, cáci fetele graniciloru sparsera usi'a si 'lu scósera trándu'lu de petióre din casa afara, 'lu desbracara pana la camésia (visitandu'lu, ca nu au luatú banii din cas'a comunala?) apoi mi-lu imblatira, 'lu scarmanara si éra imblatira. Un'a voi se-i taie capulu cu o barda si scapá cu elu netaiatu, numai asia, cá in momentulu candu se ajunga bard'a pe capu, fu smincitu — fora voia — de multime, si bard'a ajunse iu pamentu. Barbatiu privéu numai din departare si mestecau unu hohotu printre vaiatarile szolgabireului. Acesta nu se au aperatu nimicu, ci se rugá numai de ertare. Dupa ce 'lu pisara cum se cade, 'lu facura scapatu si o luá bietu cátra casa smulsu de peru, cu capulu spartu si cu spatele batucite.

Nu e nici-o indoiéla, cá investigatiunea scóla va decurge cu tóte rigórea, cá se va vedé plina de invetiatura.

In órele pre candu acestu Nr. se aflá sub tipariu, ne veni spre publicare unu articlu dela B.-Pesta, in care se pune intrebarea cá: Unde sunt si ce facu deputatii de nationalitate romana alesi din diverse cercuri a le Ungariei (9 ori 10?) si trimisi la dieta in acestea dile de crisa suprema? Va esi in Nr. urmatoriu.

R o m a n i ' a .

Bucuresci, 1/13 Februaru. Déca cestiunea Basarabiei nu mai este la ordinea dilei in camere, ea inse a remasu pentru timpul indelungu obiectulu discutiunilor private in totu coprinsulu tierei. Chiaru din districtele Basarabiei romanesci, dela a carei populatiune amestecata nu asteptá nimeni manifestatiuni patriotice sgomotóse, au venitu la Gubernu si Camera telegrame de felicitare si de incuragiare, ca se respinga in modu cathegoricu pretensiunea Rusiei, déca ea este facuta. Din declaratiunea domnului ministru presiedente I. Brateanu facuta in Camera ese, cá diplomati'a rusésca isi cercase noroculu la gubernulu romanescu numai in modu „oficiosu,” éra nu oficialu, adeca nu in numele suveranului seu; dupace inse M. Sa Domnulu 'ia spus'o lui Ignatieff rotundu, cá in tóta Romani'a nu se va afla unu singuru omu, care se cutedie a subscrie unu actu de asemenea spoliare, domni diplomati rusesci isi retrasere de o camdata ghiarele. Ei voiserá se mai spariá pe romani inca si cu pretestulu, cá retrocesiunea Basarabiei ar fi unu punctu de onóre pentru Rusi'a si o dorinti'a a imperatului, care ar voi se stérge urm'a din tractatulu de Parisu, cá Rusi'a in anulu 1856 ar fi perdutu vreo bucata din teritoriu seu. Acumu inse ese, cá ei si diariile muscalesci au abusatu de auctoritatea tiarului si incercarile loru sunt numai unu efectulu alu trufiei muscalesci si alu unei rapacitati fórté usitate la ori-care armata invingatória. De candu lumea, invingatorii au luatú tótu cátu au potutu si pána unde au ajunsu. Punctu-de onóre rusescu? Rusi'a pusese man'a pe Basarabi'a numai in pacea dela Bucuresci 1812 in modulu celu mai nedreptu din lume si au tienut'o pána in anulu 1856; din contra, romanii au avut'o ca parte constitutiva a Moldovei multe sute de ani (v. documentulu de mai la vale). In totu casulu, a fostu unu mare norocu pentru Romani'a, cá cestiunea Basarabiei au alarmatu nu numai pe natiunea romana, ci pe Europ'a intréga inainte de inchiaierea pazei cu Turci'a, si mai inainte de a se tiené vreo conferentia européna ori congressu. Declaratiunea cathegorica, acelu absolutu Non possumus alu Camereloru si alu Gubernului Romaniei, cumpanesce in ochii Europei cátu o batalia mare si crunta. „Ce a fostu alu nostru seculi intregi, ce ne-a recunoscutu Europ'a in anulu 1856 ca drépta proprietate a nóstra, nu potemu si nu voimu se dámu din man'a nóstra. Voimu integritatea teritoriului patriei nóstre cu ori-ce pretiu.” De aci inainte este datori'a Europei, nu numai se vorbésca multe si merunte, ci se si lucredie. Ori actiune européna, ori renuntiare la libertatea si neutralitatea Dunarei si a Guriloru ei. — Dintr'o cerculara a ministrului Cogalniceanu aflamu, cá facie cu incetarea hostilitatiloru gubernulu Romaniei a decisu a se restabili navigatiunea libera pe Dunare pána la Nicopole si esportarea cerealieloru cá in timpul normale. — Turci prisionieri totu mai vinu, in vreo trei dile cáte 3—4 sute, éra in 26 Ian. st. v. dintr'odata 2.500. Lumea se intréba, cá déca in Constantinopole curgu negotiatiunile de pace, pentru ce se mai facu atátea spese cu acelea transporturi de ómeni flamandi si golani. De alumentrea prea bine observa Romanulu din 12 Febr., cá dupa ce au trecutú 11 dile de candu armistiulu e declaratú formalu si preliminariele pazei au fostu subsemnate, totusi adeveratele conditiuni ale pazei inca totu nu se sciú, de aceea „in Europ'a temerea de resbelu este mai mare de cátu ori-candu.”

Crucea rosia. Pe tóte persónele care au concursu cu ajutóriele loru la Crucea rosia, le va interessa se afe dupa inchiaierea din urma dela 16/28 Ianuariu starea cassei si a ambulantieloru sale. Asia dara dela infiintarea Crucei rosie.

Au intratu in cass'a ei bani lei n. 407,079.99
Au esitu „ „ 394,743.11

Remasi in casse 12336.88

In trei sectiuni de ambulantie si in 5 spitaluri tóte cu 564 paturi au fostu in cura 4428 bolnavi, din carii 3931 au esitu, 156 au muritu si au mai remasu in cautare 341. Cifre fórté interesante acestea si instructive.

Cu profunda dorere sufletesca, totu-odata inse imbolditi de unu sentimentu alu rusnarei patriotice

ne vedemu necesitati a reproduce dupa diariile din Bucuresci una din faptele cele mai selbatece si barbare, comise in centrulu capitalei de cátra doi individi emigrati acolo din Transilvani'a. Anume „Romani'a libera“ Nr. 210 din 29 Ian. v. descrie acea crima horibile precumu urmédia:

„Aséra s'a petrecutu o drama sangerósa in cafenéua Labes.

Pe la órele 7 si unu sfertu, intrá in acelu localu unu functionariu alu societatii de asigurare, Romania, numitu Stefanu Circa, unde gasi pe unu vechiu adversariu alu seu in cestiuni matrimoniale, numitu Augustinu Sinceleanu*). Circa pe data ce isi vedú adversariulu, ilu chiama la o parte, unde urmara intre ei esplicari in termini pronuntiatu, si dupa acésta Circa aplicá cu unu bastonu grosu de trestie, dóua lovituri asia de tari in capulu lui Sinceleanu, in catu acesta ametitu, se rostogoli pe pamentu. In caderea 'i se mai lovi cu capulu fórté reu de marmor'a unei mese, si apoi de fiérelé ei.

Ametitu de greutatea loviturilor, Sinceleanu statú cáte-va momente nemiscatu la pamentu. Apoi se scula siovaindu, si crutiatu de adversariulu seu, se repedi spre paltonu, care era acatiatu intr'unu cuiu. Scóse din elu unu revolveru, cu care se apropie de adversariu'i, indreptandu-i arm'a in pieptu.

Celelaltu vedendu'lu inarmatu, baga mana in buzunariu si la momentu scóte si elu unu revolver. Astu-feliu incepú o adevérata lupta egala intre cei doi rivali. Ambii si-au golitu armele cu cate 8 focuri, tragendu in pieptu si in capu, si primindu amendoi mai multe glóntie, cari la Sinceleanu au causatu raniri periculóse.

Dupa ce si-au golitu armele cei doi luptatori, au venitu si agentii sigurantiei publice, cari i-au arestatu, ducendu pe Circa la politia, ér pe Sinceleanu ca gravu ranitu, la spitalulu Coltiea.

Publiculu in totu-d'auna asia numerosu in cafenéu'a Labes, a privitu incremenitu la lupta.

Mai suntu trei persóne ranite, dintre cari d. Hagi Angel, banchieru cunoscutu alu piétiei nóstre, a primitu unu glontiu in gura. Ran'a dsale se dice a fi periculósa.

Glóntiele adversariloru stau ca corpu alu delictului, in ifpte prin petiórele meseloru si prin paretii cafenelei.

E o adevérata minune, cumu de n'au fostu mai multe victime, fácia cu numerosulu publicu ce erá presentu.

Motivulu luptei dintre cei doi rivali, si aici ca mai in totu-deaun'a, e femeia.

Stef. Circa e casatoritu, avendu 4 copii. Cu tóte astea femeia l'a parasitu, traindu cu Sinceleanu. Tatalu de familia, in urm'a mai multoru somari, a alergatu la faptululu descriu spre a'si salva si resbuna onórea conjugala.

Sinceleanu inainte de intrarea adversariului seu in cafenea, se asediase la o tabla de siacu cu unu amicu alu seu, A. P., de la care a fostu chiamatu pentru esplicarea cu care s'a inceputu lupt'a. Ast-feliu dintr'o lupta in miniatura a siahului, a esitu o adevérata lupta sangerósa.

Sinceleanu e unu fostu functionariu alu societatii de asigurare, Romani'a.

(Cestiunea Basarabiei si a Deltei.)

(Urmare si fine.)

VII. Cá cu tóte aceste, Sultanulu Solimanu la 1538 (adeca 27 ani dupa inchiaerea Capitulatiei lui Bogdan cu Baiazid II au ruptu din trupulu Moldovei o parte fórté mare, si a nume unghiulu dintre Marea négra, Nistru si Prutu, impreuna cu cetatile Akerman si Chilia, in care au pusu garnisóne turcesci, si declarandu teritoriulu rasluitu de pamentu supusu (raié), l'au pusu sub ascultarea unui pasia, — urmare cu atátu mai contrarie tuturoru principieloru dreptatei, cu catu cauza ei n'au fostu alta, de cátu opunerea lui Petru Raresiu de a spori peskesiulu anualu de 4,000 galbeni, stipulatu prin Capitulatia din 1511, la suma de 10,000 galbeni, si alu preface in biru (tributu) ¹⁾.

VIII. Cá, afara de acésta, in anulu 1812 prin art. 4 alu Tractatului de pace de la Bucuresci, Inalt'a Pórtá au cedatu Rusiei o parte mare din Moldova, precumu si tóta Basarabia, impreuna cu o parte a Deltei, statornicindu, ca Prutul, incependu de la locul unde intrá in Moldova pana acolo unde se varsa in Dunare, ér de acolo malulu stangu alu Dunarei pana la Chilia si pana unde acestu riu se varsa in Mare, se fie linia de despartire a hotarului, inse cu acésta conditie, ca navigati'a se urméze a fi comuna amenduroru staturiloru, si ca insulele Dunarei, incependu de la Ismailu pana la Chilia, ca unele, ce suntu mai aprópe de malulu stangu, se fia sub stepanirea Rusiei;

*) Se dice a fi fetiorulu parochului din Cudgiru, fostu pe unu timpu scurtu si clericu din partea Lugosiulu, apoi departatu.

¹⁾ Cantemir, Gesch. des osman. Reiches, pag. 282, nota 32. — Gebhardi, pag. 632.

IX. Cá I. Pórtá, recunoscundu neputintia aplicatiei hotarului prin art. 4 alu tractatului de la Bucuresci, in anulu 1817. asia dar in timpul de pace, au mai cedatu Rusiei si cele doué mari insule din préjma Ismailulu, si a Chiliei, adeca restulu Deltei dintre bratiulu Chiliei si acelu alu Sulinei, dupa cum atestéza protocolulu incheiatu in Constantinopoli la 21 August 1817 intre I. Pórtá si Ambasadorulu Rusiei de langa ea si intaritu prin art. 2 alu Conventiei de Akerman din anulu 1826;

X. Cá la 1829 prin art. 3 alu tractatului de la Adrianopoli, I. Pórtá au mai cedatu Rusiei si a doua Delta, dintre bratiulu Sulinei si acelu alu Santului Georgie, care ca parte intregitóre a Moldovei, prin capitulatii solemne, marturisite si intarite chiaru prin acelu tractatu (art. V) au fostu incredintiatiu protectiei imperiului Otomanu.

Pe langa aceste luandu in privire:

1. Cá tractatulu de Parisu se fie intrupatu in principatulu Moldovei;

2. Cá in teritoriulu cedatu de Rusia se cuprindu si Deltele Dunarei;

3. Cá mai susu citatulu tractatu prin art. 22 au pusu Principatele Romane si drepturile loru, asia dar si intregitatea teritoriala a acestoru tieri, sub garanti'a tuturoru puteriloru, care l'au subscriu, si prin urmare au garantatu Principateloru Deltele Dunarei care s'au restituitu prin art. 21 alu aceluasi tractatu;

4. Cá prin art. 23 alu citatului tractatu Inalt'a Pórtá s'au indatoritu intre altele a conserva Principateloru Romane si deplina libertate de comerciu si de navigatie;

Luandu in privire:

5. Cá art. 14 alu disulu tractatu au proclamatu libertatea Dunarei si inlaturarea tuturoru piediciloru navigatiei pe ea;

Luandu in privire:

6. Cá cu tóte aceste, in urma protocolului Conferintieloru de la Parisu din 6 Ianuarie 1857, Inalt'a Pórtá au luatú in a ei nemidulocita si esclusiva stepanire, totu teritoriulu cuprinsu in Deltele Dunarei;

Luandu in privire:

7. Cá modulu aplicatiei de astadi a acestei mesuri inchide cu totulu comunicatia directa a Moldovei cu Marea négra; cáci bratiulu Chiliei, in a sa intregime, face astadi hotaru numai in cursulu lui de la Ismailu pana la Chilia si de acolo pana la Valcov, unde acelu bratiu se desparte in mai multi craci, ér de la Valcov inainte si pana la Mare s'au luatú de linia despartitóre a hotarului celu mai micu si mai departatu din acesti craci, si anume craculu Gáscei, carele nu numai nu este navigabilu nici macar pentru barce mici, ci in timpul de vara se póte trece chiar si pe diosu;

Luandu in privire:

8. Cá acestu hotaru nu numai au condamnatu porturile Reni, Ismailulu, Chilia si Valcov, odata atátu de in florite, la neaparata peire, ci inca au pusu pe Principatele Romane in totala neputintia de a se folosi de bine-facerile libertatii propriului loru riu si de a exercita dreptulu deplinei libertati de navigare si de comerciu, ce li s'au garantatu prin tractatulu de Parisu, dupa cumu se dovedesce din raporturile autoritatiloru militare si civile ale principatului Moldovei, (Vedi Anecesele), care nu lasa cea mai mica indoiéla despre necuviintiele noului hotaru si despre tristecele loru urmári;

Luandu in privire:

Cá insasi Inalt'a Pórtá au recunoscutu prin acte formale, cá chiaru delimitati'a stipulata prin art. 4 din tractatulu de Bucuresci, prin care ea cedéza cu Basarabia si diumetate din riuulu Prutululu, precumu si tóte insulele cele mici, dintre Ismailu si Chilia, nu se póte aplicá, si ca pentru acestu cuventu mai cedendu Rusiei in timpul de pace — in anulu 1817 — si insulele cele mari din préjma Ismailului si a Chiliei, ea de buna voia au intinsu hotarulu pana in bratiulu Sulinei.

Luandu in privire:

10. Cá acésta neputintia de aplicatie, care au motivatu in anulu 1817 intinderea hotarului pana in bratiulu Sulinei — si se afla descrisa cu atátu lamurire in art. 2 din conventi'a de la Akerman, — n'au incetatu a esista si pana astadi si inca intr'unu gradu multu mai mare, fiindu-ca Moldovei nu s'au inapoiatu nici macar insulele cele mici dintre Ismailu si Chilia, care s'au fostu datu Rusiei in anulu 1817, impreuna cu Basarabia;

Luandu in privire:

11. Cá motivele, care au servitu de baza la regularea hotareloru intre Rusia si Turcia, merita a fi luate in cea mai deaprópe consideratie si in folosulu Moldovei la asediarea hotareloru dintre ea si Turcia, cu atáta mai multu, cu cátu este obstesce sciutu, ca Moldova pana la cederea Basarabiei de cátra Inalt'a Pórtá in anulu 1812, au exercitatu fára cea mai mica impiedecare sau contestare, dreptulu liberei plutiri nu numai pe bratiulu Chiliei in tóta a lui intindere, ci si pe cele-lalte bratiuri ale Dunarei, a carora curatire pana la pacea de la Adrianopole din 1829, era incredintiata numai parcalabiloru moldovenesci;

Luandu in privire:

12. Cá Moldova are necontestabilulu dreptu de a reclama totu teritoriulu cedatu de Rusia prin tractatulu de Parisu, fiindu-cá, dupa cum mai susu s'au doveditu, elu au fostu si este proprietate nealienabila si parte intregitóre a acestuiu principatu, care prin capitulatiile sale, puindu-se numai sub protecti'a imperiului Otomanu, nici o data n'au renuntiatu nici la deplina neatárnare a esistentei sale politice si nationale, nici la intregitatea teritoriala, garantate prin capitulatiile incheiate cu I. Pórtá, si prin urmare.

13. Cá principatele Romane suntú cu atáta mai multu in dreptate de a cere statornicirea unui hotaru favorabilu navigatiei si comertiului loru; asia dar modificarea hotarului de astadi, carele le-au luatú cu totulu putinti'a intrebuintiari acestoru drepturi garantate de celu mai mare actu alu seculului nostru.

Aduunarea ad-hoc a Moldovei, doresce si róga pe

puterile garante, se bine-voiesca a incuviintia rectificarea noului hotaru dintre principatulul Moldovei si imperiul Otomanu. prin o comisie europena, conformu cu ne-prescriptibilele drepturi de proprietate, de libertate, de navigatie si comertiu, garantate principatelor Romane prin art. 15, 21, 22, si 23 din tratatul de Parisu.

5. Dec. 1857.

Raportatoru: K. Hurmuzache,
(subscrisi): Lascar Catargi, Manolaki Kostaki,
Petre Mavrogheni, Anastasie Panu, Dimitrie Ralet,
Vasile Sturdza, Constantin Hurmuzaki.

Sciri diverse.

(Necrologu.) Elis'a de Bott'a nascuta Varareanu, cá mama, An'a Monasterianu, nascuta Cav. de Bott'a, cá sora si sociulu ei Danielu Monasterianu, cá cumnatu, in numele loru, alu consangeniloru si tuturoru consocutiloru cu ánem'a franta de dorere anuncia mutarea de in vietia a pre iubitului filiu, frate si cumnatu Iosifu cavaleru de Bott'a, medicinistu, carele in urm'a unui morbu de pieptu. dupa suferintie îndelungate, domenea in 10 Februaru la 2 ore demaneti'a in etate de 23 ani se mutá la cele eterne. Remasitiile pamentesci Marti in 12 l. c. la 3 ore p. m. dupa ceremoni'a îndatinata se petrecu de in „strad'a superiora a Carbuniloru Nr. 27“ pentru astrucare in cimenteriuu comunu, cu care ocaziune suntu invitati a asistá toti consangeni si cunoscutii repausatului. Fia-i tierin'a usiora si memori'a neuitata! Clusiu, in 10 Februaru 1878.

(Propaganda patriarhala pentru adnecsarea Bosniei la monarchi'a austro-ungara.) Diariulu magiaru „Pesti-Naplo“ in Nr. 35 scrie — dupa o correspondentia dela Bud. Cor. cá SS. Patriarhulu serbescu din Carlovietiu, parintele Procopiu Ivackovics distribue ajutorie, in sume insemnate printre crestini gr. or. din Bosni'a, facundu propaganda animatória, ca densi se cára cu intetire „adnecsarea loru“ la monarchi'a nostra austro-ungara; si acést'a nu fara scopu si interesu o face Patriarhulu — adaoge amintitulu diariu, — pentrucá prin facti'e adnecsare a Bosniaciloru, numerulu credintiosiloru s'aru inmultit, respective provinci'a Patriarhatalui serbescu s'aru mari forte. Totu asemenea scrie are si diariulu opositionaloru „Kelet-Népe“ in Nr. 38; dar' elu mai accentu'za: cá acést'a propaganda se cualifica de o agitatie evidentá, carea nici nu se póte inchipu (képzeltetlen), cá Patriarhulu se o fie intre-prinsu fara inspiratiunea, consentiementulu si ingagiamentulu contelui Andrassy si a ministrului-presiedinte Tisza, cari tientescu la adnecsarea mentionatei provincii slavice.“

Nu suntemu plecati a dá crediementu acestoru scornituri diaristice tendentióse, de órace cunoscundu intieptiunea si natur'a betranului prelatu alu biserice gr. or. serbe, nu-lu tienemu de capace pentru astfelu de uneltiri propagandistice; ér încatu privesce intieptiunea séu poff'a de adnecsare a Bosniei si Ertie-govinei, aceea pare-ni-se cá o se s'io puna domni in cuiu, cá-ci o paralis'za conditiunile de pacificare ce le dictá Russi'a invingatória Turciei umilite si infránte!

*(Clubulu deputatiloru sasi in diet'a Ungariei) dupa cumu ne anuntia „Kelet“ din Clusiu in Nr. 34 de domineca, — fiindu ingagiatu de cátra regimu a sprigin' cu votulu seu proiectulu de lege in cestiunea vamale ce tocmai acuma se desbate si sfortie'za cu multa animositate opositionala, — se fia pusu conditiunea, cá numai asia aru fi aplecatu a vota pentru proiectulu regimului, déca acesta va „delaturá pre comitii supremi Fr. Wächter si contele Kemény Gábor din posturile ce le ocupa ei astadi. Autenti'a acestei sciri o lasamu lui „Kelet“.

(Originea Romaniloru.) Multe absurditati se scriu despre noi, preste cari e bine se trecemu cu vederea. Urmatórea o reproducemu numai de curiositate:

La 4 16 Ianuariu d. dr. Fligier a tienutu la adunarea „societatiei antropologice din Vien'a“ o conferintia, prin care a combatutu parerea Romaniloru, ca poporulu loru s'ar trage de la vechii Romani. La intrarea lui Victoru Emanuelu in Roma au venitu felicitariile municipalitatiloru din Bucuresci si Iasi, in cari se dicea ca Italia este muma si a Romaniloru, deci la ocaziunea aceea mai multi invetiati italieni s'au pusu se cerceteze originea loru. Resultatulu a fostu, ca precunu formatiunea craniului la Romani este cu totul deoseb'ita de acea a Italianiloru, totu ast-felu nu este nici o inrudire intre aceste popóra. Originea sustinuta de Romani de la colonistii soldati din Italia, e unu fantomu, cá-ci resbóiele civile depopulasera Italia in sa-si inca înainte de Traianu si e istoricu constatatu (?) ca spre a colonisa tierile de la gurile Dunarii s'au luat populatiuni semitice (?) din Asi'a mica, din Siri'a s. a. Daca Romanii aru avea cuventu sa-si deduca originea de la colonistii romani, atunci aru fi inruditi prin sange, nu cu Italianii, ci cu Jidani (?). D. Fligier polemisesa contra lui Mommsen si-a altoru invetiati, cari iau limb'a romana dreptu dovada a originei italiene, si elu sustine ca Romanii suntu coboritorii directi ai vechiloru Traci. Dintre popórale Traciei in sa au primitu si altele limb'a latina si d-sa a sprijinitu acést'a tesa, aretandu ca si alte popóra, cu care cele de anteu au venit in contactu in epoc'a migratiunii, si-au apropiatu cu usurintia limb'a latina.

La tes'a acést'a a d-lui dr. Fligier raspunde „Tim-pulu“ prin câte-va observari.

1. Limb'a romana e unica in Europa, care n'are proprie vorbindu, dialecte. Pe o intindere de pamentu atatu de mare, despartiti prin munti si fluvii, romanii vorbescu o singura limba. Prin urnare elementele, din cari s'au zemislitu poporulu romanescu, n'au potutu se fia de cátu numai „doue“. In ori-ce casu in sa semitii d-lui Fligier aru fi lasatu in limba o urma cátu de slaba, care in sa nu se gasesce de locu. Sa presupunemu

ca tóte cuvintele semitice au disparutu, nu in sa gátlejulu, cerulu gurii si paratusiulu loru, deci am gasi urme de „fonologia“ semitica in limb'a romana, casu care ase-menea nu se intempla.

Am trebui sa avemu adi o limba latina, pronun-tiata jidovesce. Toti sciu in sa, ca jidani moderni de ex. chiaru de-o suta de ani se fia in tiara, nu sunt in stare se pronuntie romanesc.

3. Nu scimu cumu e istoricu constatatu, ca colo-nistii aru fi fostu semiti. „Ex toto orbe Romano“ a lui „Eutropius“ (singurulu locu, ce vorbesce despre colo-nisare) nu póte fi interpretatu prin Siria, Asia mica s. a.

4. Daca colonistii aru fi fostu straini, ei n'ar fi pututu vorbi de cátu limb'a latina clasica. In limb'a romana se gasescu in sa tocmai elementele unei latin tati archaice, ce nu se putuse pastra de cátu tocmai numai in Italia si nu la cei ce invetiau limb'a clasica a statulu. Cine invatia adi francesce sau nemtiesce, in-vatia limb'a scrisa, nu cea vorbita prin tñturi departate, in care s'au pastratu urmele limbii vechi.

5. Coborirea din Traci o negamu puru si simplu. Affirmanti obstat probatio. Daca n'ar exista acést'a regula salutara a logice elementare, ne-amu balabani vecinicu cu sute de mii de pareri. Póte c'am esi la urma si Chineji si Turcomani si totu ce aru poffi cineva. Prin simpla afirmare nu se dovedesce nimicu.

Cine a fostu Dacia, care au fostu limb'a loru, nu se scie nici pána astadi. Siguru s'ar putea deduce numai unu singuru lucru. La popórele din Dacia, ne-eseptandu pe celu romanu, trebue sa se afe urme de fonologie dacica. (?? R.)

(Predicatorulu si Cartile sateanului romanu) continuu a se publica si pe anulu acestu cu mare zelu si diligentia. Predicatorulu publica predice prelucrate dupa Ioanu-Gura de aur si dupa alti oratori celebri ai biserice; diverse tratate retorice si catechetice, morale, pastorale etc.; biografii de ale barbatiloru celebri in bisericile romane etc. Din „Cartile sateanului rom.“ ese pe fia-care luna câte o fascióra de o cóla si mai bine. Pretiulu 4 fl. Ambele aparu in Gherla sub redactiunea d-lui N. F. Negrutiu.

(Program'a gimn. publicu rom. gr. or. din Bradu pe anulu scol. 1876/7.) Primiramu acést'a programa cu placere atátu mai mare, ca este cea antáiu de candu existe acestu gimnasiu. Cine scie intre câte lupte si sbuciumaturi s'au infintiutu acestu gimnasiu de 4 clase, va scí apretia devotamentulu si meritele fundatiloru lui, precunu si a celoru 5 profesori, dintre cari d. propop. N. I. Mihaltianu, totu odata cá directoru, in sa pána in diu'a de astadi isi face importantulu seu serviciu gratuit. Numerulu scolariloru gimn. a fostu in an. tr. de 52. De altumintrea in Bradu pe langa acestu gimnasiu se afla si scóla normala de 4 clase, dintre cari cele doue de antáiu, suntu impreunate cu scóla poporala.

In fruntea acestei programe aflámu tractatulu titu-latu: Cestiunea Orthogramei romane de d. Mihaltianu. In momentele de facia, candu cestiunea orthogramei nóstre este pusa din nou la ordinea dilei, acést'a dissertatiune in sa merita atentia literatiloru nostri.

(„Femei'a romana“.) Din acestu diariu didacticu, care ese de la 1 Ianuariu, avemu pána acumu 8 nri. Diariulu apare sub directiunea d'iórei Maria Flechtenmacher si promite a dá o lectura fórté instructiva sexului femeiescu.

(Omuru barbaru in Sabiuu.) Doi juni romani din locu traia de mai multu tempu in ura neimpacata unulu cu altulu. Domineca sér'a atátu cei doi cátu si alti juni se pusera pe beute intr'o cáretuma de aici. Esindu aóra, unulu din ei scotiendu unu cutítu mace-larescu ilu injunghia in gátu. er dupa-ce cadit la pamentu ilu calca in petióre. Unele cá aceste sunt cele mai triste simptome de coruptiune in clasele inferiori ale societate nóstre.

(Errate.) In fois ór'a Nr. trecut, aline'a ultima, sirulu alu 4, a se ceti: „la unu stejarelu“ in locu de „cá unu stejarelu“ — sirulu alu 17: „in ea“ in locu de „inca“.

Conversatiuni literarie.

Colectiunea de documente istorice a lui Eudoxiu E. Hormuzache*)

Meritele ilustrei familii Hormuzache pentru altariu, patria, tronu si natiune sunt asia de numero'se, drep-turile aceleia la recunoscinti'a nóstra a tuturoru sunt asia de mari, in cátu aru fi adevrata cutediare dela mine, a vo' se le descriu pe acelea conformu justei Dvóstre asteptari. Aci voiu releva numai una fapta din cele mai inportante si mai celebre, din câte póte in-deplini in acést'a vietia una familia devotata binelui publicu si unu barbatu erudit, convinsu de imperiós'a necesitate de a se asecura venitoriulu unei natiuni prin unu studiu seriosu si cátu se póte mai perfectu alu trecutulu seu. Acea fapta se coprinde in minunat'a si póte unic'a colectiune de documente istorice vechi si mai noue, relative la istori'a patriei si a natiunei nóstre, remasa noue dela eruditulu barbatu Eudoxiu Hormuzache fiulu. In secolulu nostru natiunea nóstra sbiciulata cá totu deauna de unu destinu furtunosu, avu intre altele acea consolatiune mare, cá mai multi barbati de tali'a triumviriloru ardeleni Miculu, Sincanulu, Maioru s'au pusu cu tóte poterile loru, cá se ne desgrópe trecutulu de pe unde era mai de totu inmormentatu. A si successu in adeveru unoru barbati cá dr. med. Vasile Popu, Nic. Balcescu, Timoteu Cipariu, dr. juris Alexandru Papiu Ilarianu, B. Petriceicu Hasdeu, episcopulu Melchisedecu, Ales. St. Siulutiu, si la alti cátiva, cá se impla in acesti din urma treidieci de ani multime de lacune cascátorie

*) Din a dou'a conferentia tienuta la Sibiu in Dec. 1877.

in istori'a patriei, a natiunei si a biserice si se alunge grós'a intunecime din trensele asia, in cátu astadi potemu se scimu neasemenatu mai multu, decátu au sciutu parintii si strabunii nostrii din tragedi'a nóstra, care la alte popóra mai fericite se numesce istoria. Totu acestu scopu ilu avuse si fericitulu Eudoxiu E. Hormuzache. Crescutu din cas'a parintésca cá si toti fratnii sei in-sentimentele heredite dela nascatorii sei, adaptu in-scintiele mai inalte la celebra universitate din Vien'a, in sa cá june avendu inaintea sa istori'a si dissertatiunile lui Petru Maioru, polemiele lui Damascenu Bojinca si Euthimiu Murgu, éra la cas'a parentésca chronicele vechi romanesci, a cunoscutu fóra mare greutate, cá mai lipsesce in sa multu, pána se avemu istoria scrisa cu óresicare perfectiune. Asia junele jurisconsultu isi propusesse in sa anii petrecuti la universitate, a se devota pentru adunarea de documente istorice.

Problema grea acést'a, la a carei deslegare se ceru mai multe cunoscintie speciale de limbi straine, prin urnare presupune, cá individulu devotatu ei nici se se mai ocupe cu altu-ceva in vietia sa. Dara acést'a mar-ginire a ocupatiuniloru, séu vorbindu mai la intielesu, acea abnegare de sine, acea renuntiare la orice interesu per-sonale presupune, cá istoriculu scrutatoriu dispune de fonduri considerabili, atátu spre a se sustiené pre sine, cátu si spre a coperi spese fórté diverse si grele, ne-cessarie la caletorii, la petreceri in centruri mari, pe unde se afla bibliotheci si archive seculare, cumu si istoriografi renumiti, in fine spre a cumpára unele do-cumente de valóre nepretiuata, pentru care li se ceru sume adesea exorbitante, precunu se intempla de es: si la colectiunile numismatice. Pe airea spesele de acést'a natura se copere din fondurile publice a le statulu, séu din a le unoru institute publice bogate, cumu societati academice, societati istorice, monastiri, ori din partea vreunui Mecenate, pre catu de luminatu, pre atáta si bogatu. In casulu de facia tóte spesele cerute la completarea acestei colectiuni vaste au fostu sub-ministrate istoriografulu pre cátu nu i s'au ajunsu dela sine, numai de cátra cas'a Hormuzache, de unde si este cu dreptu, cá acea colectiune se pórté numele acestei familii ilustre. Intr'aceea, asupra mea cade pla-cut'a datoría, cá si pána ce o veti avea dvóstra la mana, se ve tragu atentia, fia si numai asupra unei prea mici parti din trens'a; cá-ci a face recenssiunea colectiunii intregi, ar insemna cá voiesce cineva se deschida una cathedra pe unu anu de dile, inadinsu numai pentru acést'a colectiune.

Domnulu Dimitrie Sturdza, eruditulu membru alu Societatei academice romane, generosulu donatoriu alu unei colectiuni numismatice romanesci unice in specia-litatea sa, dupa ce se insarcinase de buna vo'ia sa, din pietatea ce'lu caracterisédia asia de frumosu, cu ingrijirea editiunii documentelor de care ne este vorb'a, in una din siódiintele societatiei academice, pe langa ce comu-nicá colegiloru sei una interesanta schitia genealogica a familiei Hormuzache, in socita de câteva trasuri din vietia istoriculu nostru, apoi nu lipsi totuodata a trage atentiunea tuturoru asupra thesaurului lasatu natiunii, cá hereditate dela nemuritoriulu Eudoxiu. Eu voiu imita pe nobilele meu colegu; mie in se'mi va lipsi acea maniera dulce si atragatória, cu care dn. Dim. Sturdza scie se farmece pe ascultatorii sei.

Resultatele labórei si ale cercetariloru la care s'au supusu Eudoxiu Hormuzache intr'unu periodu aprópe de ani treidieci, sunt reprezentate prin siepte volume gróse. Pentru-cá se potemu apretia, fia si numai cá prin o perspectiva din distantia mare, valórea acestei colectiuni pentru istori'a nóstra, avemu se scimu, cá Eudoxiu Hormuzache pe langa cele doue limbi vechi clasice si pe langa câteva europene moderne, cunoscea si dialecte slavice, cumu e limb'a polóna si rusésca, apoi limb'a vechia slava, in care se afla documente ne-numerate de acelea, care sunt absolutu necesarie la compunerea istoriei romaniloru si de es. a magiariloru. Relatiunile politice si in parte religióse a le poporulu romanescu cu popórale slave invecinate, sunt seculare, ele se intindu multu mai departe inapoi, decátu sunt epocole cunoscute pána acumu ale fundarei principatelor romanesci. De aici e simtita necesitatea de a lua in ajutoriu documentele vechi, câte se mai potu afla in limbele slavice. Chiaru si in istori'a Ungariei se simte mare lipsa de documente slavice, din care cauza istorio-grafii ungueresci nu voru potea scapa de anevió's'a in-carcare de a si-le cauta prin archivele Poloniei si ale Rusiei. Simtit-au acea necesitate si dn. Benianinu de Kállay, fostu consulu generale in Belgradu, unulu din istoricii moderni ai Ungariei, candu s'au supusu la greo'a intreprinere de a scrie in limb'a sa materna istori'a Serbiei. Eudoxiu Hormuzache a culesu, descifratu si tradusu documente slavice din períodele cele mai intu-necóse a le istoriei nóstre cu perseverantia data numai spiritelorlu alese si óre-si-cumu destinate de cátra Providentia, si de Geniulu natiunei pentru scopuri mari. Totu cu acea perseverantia Hormuzache a sciutu se petruna intr'o lunga serie de ani prin cotiturele cele mai ascunse a le archiveloru ces. regesci din Vien'a, unde in sa pe la 1852 ajunsese pána la epoc'a pre cátu de memorabile, pre atátu de fatale dintre anii 1595—1602. Pána si correspondentie romanesci, remase din acelu timpu se aflara in archivele Vienei, pe care istoriografulu nostru ni le arató cu mare satisfactiune, ori-candu mer-geamu noi la densulu.

(Va urma).

Cursulu monetelor in val. austr.

Vienna, 15 Februaru.

Gabinii imperat. de aur	fl.	5.64 cr.
Moneta de 20 franci	„	9.52 „
Imperialu rusescu	„	9.70 „
Moneta germana de 20 marca	„	11.70 „
Sovereignu englesi	„	11.80 „
Lira turcésca	„	10.75 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	104.35 „